

МӘНАЛЫ ӨМҮР ЈОЛУ

Мәрһум академик Мейһди Мәм-мәд оғлу Мейһдизадә республика-мызда педагогика елминин форма-лашмасында елми-педагожи кадр-ларын јетишмәсиндә көркин әмәк сәрф етмишдир. 25 илә јахын мә-риф назири ишләмиш М. Мейһдиза-дәнин, Азәрбајчанда маариф гуру-чулуғунун әсас мәрһәләләриндә өзү нәмәхсус мүстәсна ролу олмушдур.

1993-чү ил јанвар ајынын 29-да Н. Туси адына Азәрбајчан Дөвләт Пе-дагожи Университетиндә көркәмли педагогун 90 иллијинә һәср олун-муш хатирә кечәси кечирилмишдир. Кечәдә чыхыш едән педагожи ич-тимајјәтин нүмајәндәләри, алим-ләр, ичтимаи хадимләр вә б. М. Мей-

дизадә илә бағлы хатирәләрини сөјләмишләр. Чыхышларда бөјүк педа-гога хас олан көзәл кејфијјәтләр — јүксәк мәдәнијјәт, дүзлүк паклығ, әдәләт, гајгыкешлик, сәммимјјәт, тәвазәкарлығ гырмызы бир хәтлә ке-чир.

Алимин хатирәсини әбәдиләшдирмәк үчүн Бақы шәһәринин күчә-ләриндән биринә (кечмиш Әсәдулла Ахундов күчәсинә) М. Мейһдизадә-нин ады верилмишдир.

Бақы шәһәр Халғ Депутатлары Совети Рәјасәт һеј'әти академик Мейһди Мәммәд оғлу Мейһдизадәнин јашадығы бинаја (Мирзә Шәфи кү-чәси, 19) хатирә ләвһәси вурулмасы һағгында хүсуси гәрар (21.09.1993-чү ил 17/165 сәјлы) вермишдир.

Азәрбајчан Ушағ Фонду М. Мейһдизадәнин Азәрбајчан маарифи-нин инкишафында бөјүк хидмәтләрини нәзәрә аларағ гәрар гәбул ет-мишдир. Гәрарда дејилир: «Азәрбајчан Ушағ Фондунун республиканын педагожи али, орта ихтисас, техники пешә, үмүмтәһсил мәктәбләриндә, еләчә дә тәмајуллу интернат мәктәбләриндә тәһсил алан исте'дәдлы тәләбә вә шакирдләрә вердији тәгаүд «Академик Мейһди Мәммәд оғлу Мейһдизадә адына исте'дәд тәгаүдү» адландырылсын.

Јубилеј әрәфәсиндә «Азәрбајчан мәктәби» редаксиясы вә Азәрбај-чан Республикасы Халғ Маарифи Музеји кәләчәкдә Азәрбајчан педаго-жи фикир тарихинин тәдгигиндә М. М. Мейһдизадәни јахындан таныјан-ларын мәрһумла бағлы хатирәләринин фәјдалы олдуғуну нәзәрә алыб, онлары топламағы лазым билмишдир. Редакция дахил олан хатирәләри бундан сонра да нәшр етмәји нәзәрдә тутмушдур.

Ејни заманда, редакция көркәмли педагог-алимләримиз, адлыг-сан-лы мүүәллимләримиз мәрһум Ә. Сејидов, М. Мурадханов, И. Вәлиханлы, Т. Әфәндијев вә башгалары илә бағлы хатирәләри дә «Азәрбајчан мәк-тәби» журналында, «Нәсилләре нүмунә» рубрикасы алтында охучулара чатдырмағы планлашдырыр.

Әввәләчәдән хатирәләрини редакцияја көндәрәнләрә (әл јазмасы илә бирликдә макинадә јазылмыш 2 нүсхә, 6—8 сәһ.) миннәтдарлығы-мызы билдиририк.

Редакциянын үнваны: Бақы-370000, Низами күчәси 58.

«Азәрбајчан мәктәби» журналы редаксиясы.

О бизи сајырды...

Чаван вахтым иди, рајонда мүүәл-лим ишләјирдим. Азәрбајчан дили дәрсиншә шакирдләрә чүмлә тәһлил етдирмәји хошлајырдым. Мәндә бе-лә бир инам варды ки, чүмләни јах-шы тәһлил едән шакирдин грамма-тик савадына сөз ола билмәз. Мәк-тәбилирәдә чүмлә тәһлилине чох күчлү мејл јаранмышды.

Бир күн мүүәллим башда олмагла бүтүн синиф чидди чәтинлик гар-шысында галды: «Зәнк вурулдугдан сонра...» сөзләри илә башлајан чүм-ләдә «вурулдугдан» сөзүнүн шә-килчисини дөгиг мүүәјјәнләшдирә билмәдик вә бу, бөјүк мүбаһисәјә сәбәб олду. Башга бир дәрсдә кү-ләрүзлү сөзүнүн гурулушу бизи чә-тинлијә салды.

Мәктәбдә һәмкарларымла мәслә-һәтләшдик. гоншу көндләрин мүүәл-лимләринә мурачиәт етдик, ләкин мүбаһисәни кәсмәк мүмкүн олмады.

Бир ахшам отуруб «Азәрбајчан мүүәллим» гәзетинин редаксиясы-на јаздым ки, јухарыдакы мәсәлә илә бағлы алимләрдән биринә мә-галә сифариш версинләр. Гәзет исә мәним хаһишими бир тәрәфә ата-рағ, «одлу» бир чаваб мәктубу көн-дәрди: «Бизим сизә мүүәллим дәмә-јә дилимиз кәлмир, чүнки олдуғча савадсыз адамсыныз. Мәкәр ким билмир ки, **вурулдугдан** сөзүндәки **-дугдан** фе'ли бағлама шәкилчиси-дир?! Јә'ни ону да билмирсинизми ки, **күләрүзлү** мүрәккәб сөздүр?! Сизә рәһм едирик, јохса диплому-нузу кери алмағ барәдә чидди мә-сәлә галдырарығ...»

Мәктубун тону мәни ачмады вә ону зәрфә гојуб назирә көндәр-дим... Назир мәни мәктуба гол чәк-миш чәнәбла көрүшдүрдү. Мә'лум олду ки, әкәр дипломун кери алын-масы зәрурәти ортаја чыхарса, әв-вәләчә журналист дипломуз галма-лыдыр (о әслиндә аспирантурада тәһсиллини баша вурумуш дилчи иди, ихтисасы журналистиклә дејилди). Барышдығ вә достлашдығ.

Шүбһә етмирәм ки, башга назир олса иди, мәктубу јенидән редак-сияја көндәрәчәк, бунуна да на-разылығын артмасына тәкан вермиш

олачағды. һәссас, диггәтли, гајгы-кеш инсан олан Мейһди мүүәллим (биз она һәмишә белә мурачиәт едәрдик) 1920—1980-чи илләр ара-сында Азәрбајчан маарифинә рәһ-бәрлик едәнләрин ән ләјиглиси ол-мушду. һәм мүүәхәссис, һәм дә ин-сан кими онун јери мәһз маариф иди. Инзибати-амирлик дөврүндә назир олса да, Мейһди мүүәллимин тәбиәти амирликдән узағ иди. О, чох мұлајим, сәбрли, ләкин тәләбкар рәһбәр иди...

1964-чү ил 4 октябрда «Азәрбај-чан мүүәллим» гәзетиндә «Шакирд-ләрин тәфәккүрүнү вә нитгини инки-шаф етдирмәли» адлы мәгаләм чыхмышды. Бир мүддәтдән сонра Мейһдизадә јазыларынын бириндә һәмин мәгаләјә мүнәсибәт билдир-ди, ләкин мүүәллифи долашығ сал-мыш, **Бәшир** јеринә **Чамал** сөзүнү ишләтмишдир. О вахт мәни аз адам таныјырды. Чамал Әһмәдовун исә гылынчынын далы да кәсирди, габа-ғы да.

Индики Н. Туси адына АДПУ-да бир елми мәчлис кечирилди. Чамат дағылышанда мәрһум Мирзә Мәм-мәдов (Елми-Тәдгигат Педагогика Институтунун директору иди) мәни Мейһдизадәјә тәгдим етди вә деди: — Институтун елми катибидир... Сонра күләрәк әләвә етди: өзү дә сәндән инчијиб, чүнки онун мәгалә-сини Чамалын адына чыхмышсан...

Мейһди мүүәллим ушағ кими башы-ны ашағы салыб мөндән үзәр истәди. Мән бу сәдәлик гаршысында һейран галдым!

Нөвбәти јазыларында, ири һәчмли әсәрләриндә Чамалын адыны поз-ду вә мәним өз адымы јазды. Мә-сәлән, 1966-чы илдә нәшр етдирди-ји «Азәрбајчан ССР-дә мәктәб тәһ-сили јени јүксәлишдә» (русча) адлы 18 чәп вәрәғи һәчминдә олан моно-графиясында (сәһ. 62—63) һәмин мәгаләнин тәһлилине хүсуси јер ајырмышдыр.

Мейһдизадә Азәрбајчанда чыхан педагожи мәтбуаты, әсәрләри чох диггәтлә изләјир, охујур вә һәр бир мүүәллимин, аспирантын, алимин ја-зысына өз мүнәсибәтини билдирир-

ди. 1982-чи илде нәшр етдириджи «Үмүмтәһсил мәктәпләриндә тө-лим-тәрбијә просесинин тәкмилләш-дирилмәси јоллары» (20 чап вәрәги) адлы есәриндә Әждәр Ағажевин, Бағыр Бағыровун, Заһид Гараловун, Мәһәһир Гулијевин, Расим Әсәдо-вун, Әзиз Әфәндизадәнин, Мәһид Исмихановун, Јәһја Кәримовун, Ну-рәддин Казымовун, Абдулла Нуру-шовин, Јусиф Талыбовун, Исраил һәсәновун, Заһид Шәјүбовун, Сабир Шәфијевин бир сыра јазыларыны тәһлил етмиш, онларә өз мүнәсибә-тини билдирмишдир.

Бу гәдәр танынмыш, јүксәк сәви-јәли, бәјүк титуллу алим оласан, амма Бәшир кими балачаларын јазыларыны охујуб гижмәт вермәји унутмајасан... Бунун өзү Мәһдизадә-нин бәјүклүјүнә дәләләт едир!

Бизим нүфузумуз нијә артмыр? Она көрә ки, өз тај-тушларымыз, өзүмүздән кичикләр һағында мүс-бәт сөз демәјә дилимиз кәлмир. Мәним 30 јашым оландә вә Мәһди мүәллимлә әләгәмин, демәк олар ки, јохлуғу дөврүндә о, јазыларыма елә јүксәк гижмәт вериб ки, инди 60 јашымда о чүр тәрифи һеч бир гә-ләмдашымдан ешитмәмишәм. Ки-чијә тәриф дөјән Мәһдиләр даһа

КӨРКӘМЛИ АЛИМ ВӘ ПЕДАГОГ МӘҢДИ МӘҢДИЗАДӘНИ ДҮШҮНӘРКӘН...

Мәһум М. Мәһдизадә Чәбрајыл рајонуна кәлмишди. Мәнә дә мәлу-мат вермишдиләр ки, орадән Фүзу-лијә кәләчәк, мәктәпләрдә олачаг, мүәллимләрлә көрүшәчәк. Тәлим-тәрбијә кејфијәтини јүксәлтмәк мә-сәләринә һәср олунмуш јығынчаг кечирәчәк.

Мән бир күн әввәл Чәбрајыл ра-јонунун гоншулуғда олан һоровлу кәндинә кетдим. Назирлә һәмин кәнддәки мәктәбдә көрүшдүк. Со-нра Дашкәсән мәктәбиндә олдуғ. На-зир һәр ики мәктәбдә мүәллимлә-рин фәалијәти илә таныш олду, сә-мими, ишкүзәр сәһбәтләр апарды, јажшы мәсләһәтләр верди. Со-нра Чәбрајылда фәаллар јығынчағы ке-чирди. Фүзулијә бирликдә кәлдик. Сабаһысы күнү бир нечә мәктәбдә

да бәјүјүр, биз нәинки кичижимизи, һеч јашыдымызы да тәрифләмир, нәтичәдә өзүмүз дә чылыз галырығ.

Ә. Сејидов, М. Мәһдизадә. М. Му-радханов кими сәләфләримиздән чох шеј өјрәнмәли вә јашатмалыјығ. Ону да өјрәнмәлијик ки, һәмин алимләрин тәнгиди дә тәрифи гә-дәр хош иди, фәјдалы иди. Ики мә-сәләдә Мәһди мүәллимлә мәним фикрим араһында зиддијәт олуб: 1) јазымышам: мүәллим јекәнә истәһ-салчыдыр ки, өз мәһсулуну өзү гиж-мәтләндирир. Јажшы олар ки, ша-кирди башгасы гижмәтләндирсин. 2) јазымышам ки, мәктәб төчрүбәсини өјрәнәркән һәм мүсбәт, һәм дә мән-фи ишләри арашдырмағ вә тәһлил етмәк ләзимдыр. Тәкчә мүсбәт төч-рүбәни өјрәнмәк вә ону мәнфи төч-рүбәдән төчрид етмәк доғру сајыла билмәз.

Бу фикрин һәр икиси Мәһди мү-әллимин јазыларында чидди тәнгид едилиб, мубаһисәмиз дә олуб. Ла-кин бу елми наразылығлар шәхси мүнәсибәтимиздә әсла мәнфи тәсир көстөрмәјиб. Әксинә, бизи даһа да јажынлашдырыб. Белә ола һәммишә...

Бәшир Аббас оғлу Әһмәдов,
профессор.

22 декабр 1992-чи ил.

олду вә күнүн ахырына јажын фәал-лар јығынчағы кечирди.

Бүтүн бу көрүшләр нәтичәсиндә чохдән таныдығым вә бәләд олду-ғум Мәһди мүәллимдә бир сыра је-ни јүксәк кејфијәтләрин шаһиди олдум.

О, әтрафына топлашмыш кәндли-ләрлә көрүшүрдү. Әлиндә јаба олан бир киши көрүшмәк үчүн әлини на-зирә узатды, әлинин тәмиз олмады-ғыны көрүб тез кери чәкилди. На-зир кишинин бу һәрәкәтини көрән кими онун әлини өзү тутду, ики әли илә. Деди ки, бах бу әлләрин зәһ-мәтидир инсанлары јашадан. Еһти-рама лајигдир бу әлләр. Чәрәк вә јаванлығ газанан бу әлләрлә фәхр етмәк ләзимдыр. Назирин бу һәрә-кәти бәјүк рәғбәтлә гаршыланды.

Нурани бир киши ирәли чыхыб ону гучаглады. — Чох сағ ол — деди,— сән ки, бу үрәјин саһибсән. сән, доғрудан да әсл халғ адамысан! Бә-

Мәһди мүәллим сон дәрәчә көзү-кәнлу тох адам иди. Онда зәррә гә-дәр белә тамаһкарлығ јох иди. Вар-ланмағ һәрислијинә гаршы кәскин нифрәти варды. Мән гәти инанмыш-дым ки, һәјәты боју о, бир гуртум су гәдәр һарам көрмәјиб.

Памбығ јығымынын гызғын дөврү иди. Биз рајон партија комитәси би-наһынын гаршыһында әмәк игтидар-лы әһалини тарлаја јола салырдығ.

Бир нәфәр јанашыб деди ки, на-зирин анаһы рәһмәтә кедиб. Бу күн Дашкәсәндә дөғр олунчаг. Биз б нәфәр топлашыб јажшы бир еркәк, бир кисә гөнд алдығ, ики машынла јола дүшмәк истәјирдик ки, назирин гара «ГАЗ-24» миник машыны јаны-мызда дајанды. Сүрүчү дүшүб би-

Мәһди мүәллим сон дәрәчә аз је-јән иди. Чәбрајылда, Фүзулидә, Ағ-дамда онунла бир сүфрәдә отурму-шуг. Чәбрајылда ону гоһуму рәһ-мәтлик Әһмәд киши евинә гонаг апарды. Чәбрајыл рајонунун о вахт-кы маариф шәбә мүдири Ислам Исмајылов вә мән дә онунла кет-мишдик. Чох кәзәл сүфрә ачылымыш, һәр чүрә ләзиз јемәкләр дүзүлмүш-

Мәһди мүәллим сон дәрәчә объек-тив вә әдәләтли адам иди. һамыны бир кәздә көрәрди. Онун үчүн го-һум да, јад да бир иди, фәрг гој-мазды.

Гоһумлуғ, јажынлығ ады илә ондән истифадә етмәк мүмкүн дејилди вә һеч кәс дә буна чүрәт етмәзди.

Хидмәти иш үчүн назирлијә кет-мишдим. Сәһәр саат 10 оларды. һәмјерлимиз Муса киши илә назир-ликдә көрүшдүк. Сорудум ки, Муса киши, хејир ола? Јохса кишинин јанындан чыхырсан? (Бу адам Мәһди мүәллимин гызынын гајынатасы иди). Деди јох, дүнән ашхам кәлмишәм. Кечә онларда идим. Сәһәр ишә кә-ләндә онунла кәлдим бура.

Ешитдим ки, назирликдәсән. Кәл-дим ки, педмәктәб гуртаран гызы-

јүк адам олмусан, амма бәзиләри кими халғдан ајры дүшмәмисән. Каш бәјүкләримизин һамысы бу гәлбә олајды!

зимлә көрүшдү, мәнә кәнара чәкиб деди: «Мәни назир көндәриб ки, һүсејн мүәллим дәфнә кәлсә, һеч бир шеј кәтирмәсин. јохса кери гај-тарачам. Чәмаат ичиндә онун хәт-ринә дөјәр. һөкмән әли бош кәл-син. Бир дә ки, бура мүәллим вә ја мәктәб рәһбәрләринин кәлмәси дә мәсләһәт дејил».

Биз пәрт олдуғ. Әввәл истәдим сә-зә баһмајыб елә белә дә кедәк. Со-нра фикрләшдим ки, бу киши ордан бура машын көндәриб. Деди-јиндән дөнән дејил. Гојуну да, гәнди дә гајтардығ кери. Икичә нәфәрлә јаса кетдик. Орада көрдүм ки, бу гадаға һамыја верилиб. һеч кәсдән һеч нә гәбул олунмур. Чәмаата ра-һат јемәк верилир.

Мәһди мүәллим бир аз чәрәклә бир-ики гашығ плов, бир тикә кабаб вә бир алма јејиб сүфрәдән әлини чәкди. Ички дә ки, ичмәзди. Ислам мүәллим мәнә пычылдајыб зарафат-јана килејләнди ки бу киши јемәди, бәс бизим дә әлимиз чыхды бу кә-зәл јемәкләрдән. Фүзулидә дә, Ағ-дамда да ону беләчә аз јејән көр-дүм.

мын (Атласын) тәјинатыны Фүзули-јә дүзәлдәсән. Онун тәјинатыны Сабирабада верибләр.

Мусаја мәсләһәт көрдүм ки, назирә десин. Мәним үчүн чәтиндир. Муса билдирди ки, бу сөзү она һеч ездә дә ачыб дејә билмәдик. Ха-һиш едирәм өзүн төһәр чәк. Мәһди мүәллимә белә хаһиш дејә билмә-рәм.

Мән Муса кишини апардым назир-ин биринчи муавини Р. һүсејнова јолдашын јанына. Әһвалаты она да-нышдым. Тәчәчүблә башыны була-ды, күлду: — Гәрибә кишидир, — деди. Со-нра даһили телефону кө-түрүб кадрлар шәбәсинин раисинә тапшырды ки, А. Шәмјеванын тә-јинатыны Сабирабаддан поз, Фүзу-лијә јаз.